

Prof. Dr. Nuran Sönmez Gökçen'in Hayatı

Güldemin Darbaş

KSÜ Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü

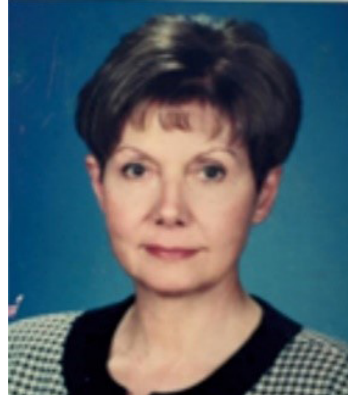
"...Bazı insanların yürüyüşleri kuş gibi hafiftir, kalbinizin ritmine uygun, minik minik ama sağlam yürürler, geçtikleri yerlerde izleri kalır. Sesleri, gülümsemeleri, ne bileyim, ellerini şöyle hafifçe saçlarına götürüşleri bile bir dansı andırır, kendinizi eski bir şarkıyı dinler gibi buluverir, dinlenirsiniz. Ruhunuz kendisini o yumuşak gülümseyişe teslim eder.

O, size evinizi hatırlatır..."

1930'lu yılların sonunda, Bulgaristan'dan İstanbul'a göçen bir ailenin kızıydı Nuran Sönmez. Göçtükleri yılda Türkiye gözyaşları içinde Ata'sına veda ediyordu. Fatih'e yerleştiler. Okula gitmeye, 40.yıl İlkokulu'nda başladı. Sonra sırasıyla Cibali Kız Ortaokulu ve İstanbul Kız Lisesi'ni bitirdi. Ortaokul sıralarında spor ve resim ile ilgilendi, öğretmenlerinin de desteğiyle, resimler çizdi; basketbol, voleybol gibi spor dallarıyla uğraşıp, yarışmalara katıldı. Dereceler elde etti. Lisede de bu uğraşısı devam etti. Katıldığı bir söyleşi programında (<https://www.youtube.com/watch?v=cz-rMqLb71I&t=6787s>) o yıllara ait anılarında en unutamadığı şeylerden birinin eski 19 Mayıs gösterileri olduğunu söyler: "Bir gün, gazete okurken, eski 19 Mayıs gösterileriyle ilgili bir habere denk geldim. Habere bir de fotoğraf eklenmişti. Fotoğrafı iyice yaklaştırıp incelediğimde, bir de ne göreyim, en ön sıralarda duran kız, benim..."

Sözün kısası, Nuran Sönmez liseyi de iftihar listelerine girerek, dereceler olarak tamamlar.

Küçük yaşlarda tıp okumak istediğini düşünür, sonraki yıllarda ise mühendislik ya da mi-

Prof. Dr. Nuran Sönmez-Gökçen

marlık aklını çecektir. Ancak lisede edebiyat mezunudur ve matematiğini geliştirmek istiyordur. Bu nedenle üniversiteye başladığı ilk yıl, İstanbul Üniversitesi'nde Prof. Dr. Cahit Arf'ın matematik derslerine katılmaya başlar. Tesadüf bu ya, ilk kez burada tanışır Sungu Bey ile arkadaşlık ilişkileri zamanla dostluğa, sonra da uzun sürecek bir hayat arkadaşlığına dönüşür.

Sungu beyin gönlünde jeoloji okumak vardır. Bir şekilde Nuran Hanım da ikna edilir ve birlikte İstanbul Üniversitesi Jeoloji Bölümü'ne başlarlar.

Nuran Sönmez-Gökçen ilk gençlik yıllarında annesiyle.

Böylece Nuran Hanım, yıllarca sürecektir jeoloji kariyerine ilk adımını atmış olur. O yıllarda bölümlerde yardımcı asistanlık statüsü vardır. Nuran Hanım üçüncü sınıfta Türkiye'nin ilk jeologlarından, jeolojinin Türkiye'de gelişmesini ve modernleşmesini sağlayan Ord. Prof. Dr. Hamit Nafiz Pamir'in kapısını çalar ve yardımcı asistan olmak istediğini söyler. Nuran Sönmez artık yardımcı asistan olarak hocasının yakın odalardan birinde sağlam adımlarla jeoloji kariyerinde ilerlemeye başlar. Hem harçlık kazanıyordu, hem de laboratuvarında çalışma olanağına kavuşmuştur.

Nuran Sönmez İstanbul Üniversitesi Jeoloji Bölümünü tamamladıktan sonra, aynı bölümde 1960-62 yılları arasında araştırma görevlisi olarak görev yapar. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllar petrol aramasında mikrofosillerin öneminin anlaşıldığı ve pek çok kişinin fosil çalışmaya başladığı yıllardır (Okay, 2024). Türkiye'de de özellikle foraminifer çalışmaları yaygındır. 1935 yılında kurulan Maden Tetkik Arama Enstitüsü ile 1954 yılında kurulan Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın bu bağlamda çok güçlü paleontoloji servisleri bulunmaktadır. Nuran Sönmez, hocası Ord. Prof. Dr. Hamit Nafiz Pamir'in de önerisi ile herkesin foraminifer çalıştığı

bir dönemde ostrakod çalışmaya başlar. Böylece Türkiye'nin ilk ostrakod çalışanı olma ünvanını alacaktır.

Petrol aramasında mikrosfosillerin kullanılmaya başlanması pek çok petrol firmasının da bünyesinde paleontolog istihdam etmesini sağlar. Petrol şirketleri açtıkları kuyularda elde ettikleri verileri mikrofosil verilerine göre yorumlamakta, içlerinde petrol bulunduran tabakaları da bu sayede birbirinden ayırt etmektedir (Okay, 2024). Bu petrol şirketlerinden birinde Nuran Sönmez de kendine yer bularak, 1962-63 yılları arasında Paris'te, Fransa Petrol Enstitüsü'nde araştırmalarına devam eder. Dünyaca ünlü ostrakodolog Apostolescu'dan dersler alır. Türkiye'ye döndükten sonra, Prof. Dr. Sungu L. Gökçen ile 1963 yılında evlenirler ve Nuran Sönmez-Gökçen olarak çalışmalarını yürütür.

Nuran Hanım ve Sungu Bey'in düğünü (1963).

Bu arada Maden Tetkik Arama Enstitüsü'nde göreve başlar. Sönmez-Gökçen, 1963-1967 yılları arasında "Trakya Paleojen istifinin Stratigrafisi ve Ostrakod paleontolojisi, Güney Türkiye" başlıklı MTA projesinde çalışmalar yapar. Bu proje ile aynı zamanda doktora çalışmalarını da birlikte yürüterek 1967 yılında Paris Üniversitesi, Fen Fakültesi'nde Doktora sınavını verir. Doktora

Prof. Dr. Nuran Sönmez-Gökçen ailesi artık üç kişiliktir.

tezi, Enstitünün bir yayını olarak “Etude paléontologique (Ostracodes) et stratigraphique de niveaux du Paléogéène du Sud-Est de la Thrace/Güneydoğu Trakya Paleojen’inin paleontolojik (ostrakodlar) ve stratigrafik incelemesi” başlığı ile yayımlanır.

Nuran Sönmez-Gökçen, eşinin TÜBİTAK bursu ile İngiltere’ye gitmesiyle beraber, kendisi de Reading Üniversitesi Sedimentoloji Laboratuvarında misafir araştırmacı olarak çalışmaya başlar. 1967-1969 yılları arasında devam eden bu araştırmalar sırasında biricik kızı Oya dünyaya gelir. Annelik, Nuran Sönmez-Gökçen için artık başka bir dünyanın kapısını aralamıştır. Kızını kendisi büyütmek istemiştir.

Türkiye’ye döndükten sonra 1969-79 yılları arasında Ankara’da MTA’da çalışmaya devam eder. 1974-1976 yılları arasında “Kırıkkale Bölgesinin Üst Mesozoyik-Alt Senozoyik Paleontolojisi ve Stratigrafisi, Orta Anadolu”, 1976-1980 yılları arasında da Muğla-Denizli Neojen İstifinin Paleontolojisi ve Stratigrafisi, Güneybatı Anadolu”

Doktora öğrencisi Atike Nazik’in doktora yemin töreninden

başlıklı projelerde yer almıştır. Bu arada Hacettepe Üniversitesi’ne geçer. 1979’da yayımlanan “Denizli-Muğla Çevresi Neojen İstifinin Stratigrafisi ve Paleontolojisi” doçentlik tezi ile Nuran Sönmez-Gökçen doçent ünvanını alır. 1979-1983 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi, 1983-1987 yılları arasında ise Çukurova Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümlerinde Doçent olarak çalışır. Ardından 1987-1989 yıllarında Dokuz Eylül Üniversitesi Deniz Bilimleri Enstitüsü’nde başlar. 1989’da Dokuz Eylül Üniversitesi Teknik Bilimler Bölümü’ne Profesör olarak atanır. Bu arada Nuran Sönmez-Gökçen’in öğrencilerinden Çukurova Üniversitesi’nden 1988’de Atike Nazik, 1989’da Ümit Şafak, Hacettepe Üniversitesi’nden 1991’de Cemal Tunoğlu ve 1993’de Mehmet Duru doktoralarını tamamlarlar.

1992 Mayıs ayında beklenmedik bir şekilde eşi Prof. Dr. Sungu L. Gökçen’i kaybeder. Hem Nuran Sönmez-Gökçen hem de jeoloji camiası için vahim bir kayıptır bu.

Nuran Sönmez-Gökçen Profesör olarak atandığı DEÜ Teknik Bilimler Bölümünden 2003 yılında emekli olur.

Ostrakod Çalışmaları

Prof. Dr. Nuran Sönmez-Gökçen’e kadar Türkiye’de kayıtlı ostrakod çalışmaları çok kısıtlıdır. Bu çerçevede 1800’lü yılların sonu 1900’lü yılların başında Avrupa’dan Türkiye’ye gelen bazı araştırmacıların özellikle İstanbul ve Trakya jeolojisine yaptıkları katkılarda ostrakod tanımlamaları da vardı. 1940’lı 50’li yıllarda Türk araştırmacılar da yaptıkları jeoloji çalışmalarında ostrakod bulgularına yer verdiler (Nazik, 2023). Ancak 1960’lı yıllarda Nuran Sönmez-Gökçen’in Trakya’da çalışmaya başlaması ile ostrakod çalışmaları daha sistemli olarak yapılmaya başlandı. Literatürde ilk kez tanımlanan ostrakod türleri yer aldı. Nuran Hanım Türkiye’de ostrakod çalışmaları konusundaki eksikliğin farkındaydı, bu nedenle 1964 yılında yine MTA dergisinde “Ostrakodlara Giriş” başlıklı bir makale yazdı. Ostrakodlar her türlü sulu ortamda yaşayabilme kapasitesine sahip, kendileri çok hücreli olmalarına rağmen boyutları mikroskobik olan hayvanlardır. Gerek stratigrafik gerekse paleoocoğrafik ve paleoortamsal verilerin ortaya konmasında oldukça kullanışlıdırlar. Ancak paleontolojik çalışmalardaki değeri 1980’li yıllardan sonra anlaşılmıştır.

Prof. Dr. Nuran Sönmez-Gökçen daha sonra Çukurova Üniversitesi'nde "Paleontoloji I ve Paleontoloji II" başlıklı iki ders notu yayımlamıştır. 1993'de Dokuz Eylül Üniversitesi yayınları olarak da "Paleobiyolojik Ortamlar" başlıklı kitabı basılmıştır.

Prof. Dr. Nuran Sönmez-Gökçen 2003 yılına kadar aktif bir şekilde çalışmalarına devam ederek, gerek yurt içi gerekse yurt dışında çeşitli projelerde görev almış ve pek çok makale yayımlamıştır. 1960 ve 1980 darbelerini görmesine rağmen çizgisini değiştirmeden çalışmalarına yoğunlaşmıştır. Ancak O'nun esas başarısı çok sayıda yeni ostrakod türlerini gerek bireysel çalışmalarında gerekse doktora öğrencileriyle yaptıkları çalışmalarla ostrakod literatürüne kazandırmasıdır.

Prof. Dr. Nuran Sönmez-Gökçen ABD'de bir gemi seyahatinde.

Sönmez	
Isomoenocypris pamiri Sönmez, 1963	2
Thracella apostolescui Sönmez, 1963	
Sönmez-Gökçen	
Cytherella ihsaniyensis Sönmez-Gökçen, 1973	26
Cytherella kalensis Sönmez-Gökçen, 1973	
Cytherella kozialis Sönmez-Gökçen, 1973	
Cytherella idea biplicata Sönmez-Gökçen 1973	
Biardin inceğizensis Sönmez-Gökçen, 1973	
Paracypris anberliensis Sönmez-Gökçen, 1973	
Cypridopsis modesta Sönmez-Gökçen, 1973	
Cytheretta bartonica Sönmez-Gökçen, 1973	
Cytheretta thracensis Sönmez-Gökçen, 1973	
Cyamocytheridea nova Sönmez-Gökçen, 1973	
Cytheropteron kuruensis Sönmez-Gökçen, 1973	
Paracytheridea pulvinata Sönmez-Gökçen, 1973	
Caudites orientalis Sönmez-Gökçen, 1973	
Pokornyella amygdaliformis Sönmez-Gökçen, 1973	
Pokornyella bituberculata Sönmez-Gökçen, 1973	
Krithe obesa Sönmez-Gökçen, 1973	
Krithe truncata Sönmez-Gökçen, 1973	
Callistocythere vitilis Sönmez-Gökçen, 1973	
Callistocythere vittata Sönmez-Gökçen, 1973	
Quadracythere vermiculata tefericensis Sönmez-Gökçen, 1973	
Trachyleberidea stricta Sönmez-Gökçen, 1973	
Quadracythere huluisi Sönmez-Gökçen, 1973	
Loxocorniculum decorata Sönmez-Gökçen, 1973	
Schizocythere appendiculata multispinata Sönmez-Gökçen, 1973	
Costa rogeri Sönmez-Gökçen, 1973	
Echinocythereis lutfullahi Sönmez-Gökçen, 1973	

Gökçen	
Costa yenişehirensis reductus Gökçen, 1985	2
Costa yenişehirensis yenişehirensis yenişehirensis Gökçen, 1985	
Tunoğlu - Gökçen	
Tyrrhenocythere anotolica Tunoğlu-Gökçen, 1985	12
Pontocythere bayramensis Tunoğlu-Gökçen, 1985	
Candona (Lineocypris) turcica Tunoğlu-Gökçen, 1985	
Loxoncancha variesculpta incipinariensis Tunoğlu-Gökçen, 1985	
Loxoncancha cartaensis Tunoğlu-Gökçen, 1985	
Loxoncancha flangata Tunoğlu-Gökçen, 1985	
Falunia (Falunia) metoica Tunoğlu-Gökçen, 1985	
Falunia (Falunia) tricostata Tunoğlu-Gökçen, 1985	
Falunia (Hiltermannicythere) sinopaensis Tunoğlu-Gökçen, 1985	
Ruggieria (Keijella) inceburunensis	
Ruggieria (Keijella) saraycikensis	
Xestoleberis (Xestoleberis) sarikumensis	
Nazik-Gökçen	
Zonocypris gökçeni Nazik-Gökçen, 1992	3
Zonocypris ulukışlaensis Nazik-Gökçen, 1992	
Zonocypris kurtulmuşapaensis Nazik-Gökçen, 1992	
Şafak-Gökçen	
Heterocypris akburunensis Şafak-Gökçen, 1996	5
Heterocypris örenensis Şafak-Gökçen, 1996	
Ilyocypris sarıkavakensis Şafak-Gökçen, 1996	
Limnocythere tuğrulensis Şafak-Gökçen, 1996	
Ruggieria sekayensis Şafak-Gökçen, 1996	
Duru-Gökçen	
Vetustocytheridea kırkkavakensis Duru-Gökçen, 1985	5
"Paleomonsmirabilia" nodulata Duru-Gökçen, 1985	
Echinocythereis ilerdiensis Duru-Gökçen, 1985	
Nucleoline costulata Duru-Gökçen, 1985	
Hermanites polatlıensis Duru-Gökçen, 1985	

Sonuç Yerine

Prof. Dr. Nuran Sönmez-Gökçen halen yılın belli zamanlarında Amerika'daki kızı Oya ve ailesinin yanında, bazı bölümlerinde de İzmir'deki mütevazî evinde geçirmektedir. Nuran Hanım için torunu ile vakit geçirmek bir ayrıcalıktır. Resim ve yemek yapmayı çok seven Nuran Hanım, evinde misafir ağırlamaktan ve onlara sürpriz şeyler hazırlamaktan büyük bir memnuniyet duyar. Her zaman jeolojiye ve paleontolojiye ilgisi devam etmektedir. Her fırsatta okuyan özellikle de Türkiye'deki gelişmeleri yakından takip ettiği görülmektedir. Öğrencileri Nuran Sönmez-Gökçen'i dışardan sert mizaçlı ve mesafeli, ancak sosyal ortamlardaki sıcaklığı ile anımsar. Öyle ki, kendisi Çukurova Üniversitesi'nde çalışırken bile Hacettepe Üniversitesi'ndeki öğrencilerini unutmamış ve onlarla ilgilenmeye devam etmiştir. Nuran Hanım, sadece ostrakod öğreticisi değildir: Doktora öğrencilerinden biri olan ve bugün pek çok öğrencinin yetişmesine katkı koymuş, Türkiye'de jeolojinin ve paleontolojinin gelişmesinde gerek araştırmacı gerek idareci olarak çok emek vermiş olan Prof. Dr. Atike Nazik, Nuran Hanım için şunları söyler: “ İnsanın hayatında

kilometre taşları vardır. Siz de benim için öylesiniz, benim doktora annemsiniz, ostrakodları ilk kez sizden duydum, bugün bir ostrakodolog olabildiysem ilk adımlarımı sizin sayenizde attım. Siz sadece ostrakod öğretmediniz, sosyal hayatlarımızda da nasıl bir eş, nasıl bir anne, nasıl bir evlat olunacağını da örneklerle gösterdiniz. Bir fosil nasıl tanımlanır, nasıl kataloglanır sizden öğrendim. İyi ki hayatıma dokundunuz Nuran hocam. İyi ki varsınız (<https://www.youtube.com/watch?v=cz-rMqLb71I&t=6787s>).

İyi ki varsınız Nuran hocam, iyi ki hayatlarımızdan geçtiniz. Size, sağlıklı huzurlu neşeli bir yaşam dileriz.

Yararlanılan Kaynaklar:

- Nazik, A. 2023. Ondokuzuncu Yüzyıldan Günümüze Türkiye'de Ostrakod Çalışmaları. Uluslararası Katılımlı 24. Paleontoloji-Stratigrafi Çalıştayı, Bildiri Özleri Kitabı-38-39, 6-8 Ekim 2023, Mardin.
- Okay, N. 2024. İlk kadın Petrol Jeoloğu Mehlika-İzgi Taşman Ribnikar (1912-2017). Mavi Gezen Dergisi ,Sayı 32, 5-12, Ankara.

